

‘Klimaatverandering kan vraag naar compost stuwen’

Compost produceren uit groenafval en gft staat niet bekend als de meest innovatieve manier van afvalverwerking. Toch heeft composteren toekomst. “De vraag naar compost kan de komende jaren weleens toenemen”, denkt BVOR-directeur Arjen Brinkmann. Lector duurzaam bodembeheer Gera van Os geeft hem gelijk, maar plaatst ook kanttekeningen.

In de bio-economie zoeken marktpartijen naarstig naar manieren om meer waarde uit groenafval en gft te halen. Kan het afval niet als grondstof voor bioplastics of bijvoorbeeld papier dienen? Er wordt volop mee geëxperimenteerd, maar in tonnages stelt het allemaal nog weinig voor, weet Arjen Brinkmann, directeur van de Branche Vereniging Organische Reststromen (BVOR). Opschaling van experimenten om het afval hoger te verwaarden blijken in de praktijk nog lastig opschaalbaar en dus wordt de 2 Mton groenafval en 1 Mton gft die in Nederland jaarlijks wordt ingezameld toch nog vooral gecomposteerd.

“Jaarlijks produceren we in Nederland ruim 700 kton compost uit groenafval en gft”, vertelt Brinkmann. “Het gaat eigenlijk al jaren in min of meer dezelfde verhouding naar de bekende afnemers. Het overgrote deel (50 tot 60 procent) gaat naar de landbouw, de rest naar een variëteit aan andere segmenten, zoals hoveniers, gemeenten, de gww-sector en particulieren.”

Hoewel de vraag naar compost behoorlijk stabiel is, krijgt niet iedere composteerder een goede prijs voor zijn compost. “Wij hebben geen overzicht van de prijzen die betaald worden”, vertelt Brinkmann. “Wel weet ik dat hierin grote verschillen zitten. Voor goede kwaliteit compost wordt goed betaald, bijvoorbeeld in de straatsector en biologische landbouw. Tegelijkertijd zijn er voorbeelden dat compost van mindere kwaliteit niets oplevert. Een kwestie van vraag en aanbod.”

Toch denkt hij dat de vraag op de compostmarkt de komende jaren weleens kan gaan toenemen en als gevolg wellicht ook de prijs. “Er zijn verschillende ontwikkelingen die de markt een impuls kunnen geven. Zo komt er meer aandacht voor bodemvruchtbaarheid, maar ook voor de waarde van de bodem voor het klimaat. Daar kunnen composteerders van gaan profiteren. Uiteraard kunnen ze ook zelf meer doen om hun product aan de man te brengen.”

Achteruit boeren

Compost kan bijdragen aan de organische-stofbalans op het land van boeren. Gera van Os, lector duurzaam bodembeheer aan de Aeres Hogeschool Dronten, bevestigt dat hier steeds meer aandacht voor komt in de agrarische wereld. “Specifiek op akkerbouwgrond blijkt het lastig om de organische-stoffenbalans op orde te houden”, zegt de lector. “Een boer moet net zoveel organische stof aanvoeren als afvoeren. Voert een boer te weinig aan, dan ‘boert hij achteruit’. Dat gaat heel langzaam, maar de grond wordt minder vruchtbaar. Als de boer dat pas na een jaar of tien doorheeft, omdat het dan pas meetbaar is, is het eigenlijk te laat. Dan is het een kwestie van decennia voordat de balans weer hersteld is.”

De organische-stoffenbalans is cruciaal voor de nutriëntenvoorziening, maar ook voor de weerbaarheid van de bodem tegen ziektes. Omdat de inzet van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen steeds verder aan banden wordt gelegd, wordt de organische-stoffenbalans steeds belangrijker, volgens Van Os. En dan is er nog invloed van klimaatverandering.

“Door de opwarming van de aarde wordt organische stof steeds sneller afgebroken waardoor er ook steeds meer organische stof moet worden aangevoerd om de balans op peil te houden”, legt Van Os uit. “Door heftigere regen buien, langdurige droogte en nieuwe ziekten, zaken die ook met klimaatverandering samenhangen, willen boeren bovendien dat de bodem ook een soort bufferende werking heeft. Daarvoor is vooral een diverse bodem nodig met divers bodemleven dat allerlei onverwachte situaties kan opvangen. Dan moet je dat bodemleven ook met een divers voedselaanbod voeren. Het beste is dan een combinatie van dierlijke mest, gewasresten, stro, en compost. Op percelen waar het organisch-stofgehalte achteruitloopt doordat het snel wordt afgebroken, zoals op duinzandgronden, heeft een boer behoefte aan organische materiaal dat relatief lastig afbreekt. Dan is compost de beste keus. Al met al zie ik de vraag naar compost dus wel stijgen door klimaatverandering en doordat boeren in de toekomst minder chemische middelen mogen inzetten.”

Hoewel compost van toegevoegde waarde voor hun grond is, zijn boeren lang niet altijd bereid om in compost te investeren. “Als een ton compost 8 euro kost, maar je geld toe krijgt voor een ton mest, dan is de keuze snel gemaakt voor sommige boeren”, zegt Van Os. “In Wageningen is echter berekend dat die ton compost je onder de streep 75 euro oplevert door een betere bodemkwaliteit en opbrengsten terwijl die ton mest slechts een paar euro oplevert. Dat de opbrengsten van de bodem dalen merken boeren echter vaak niet omdat de opbrengsten per saldo toch stijgen door veredeling van planten. Boeren zouden eigenlijk gestimuleerd moeten worden om meer in hun bodem te investeren.”

Koolstofcreditis

In Oostenrijk gebeurt dat al, weet Brinkmann. Daar krijgen boeren een beloning wanneer ze het organische-stofgehalte van hun bodem verhogen. Niet alleen omdat dat goed is voor de bodem, maar ook omdat ze daarmee tegelijkertijd CO₂ langdurig opslaan. “Compost bevat veel humus ofwel stabiele organische stof”, legt de BVOR-directeur uit. “Als je dat in de bodem brengt sla je in feite CO₂ op die planten uit de lucht hebben gehaald. Het zou mooi zijn als we die eigenschap van compost ook in Nederland in geld zouden kunnen waarderen. De prijs voor compost zou er door omhoog kunnen. Om er meer over te weten te komen hebben we de projectleider van het Oostenrijkse systeem al eens naar Nederland gehaald. Daar is het een privaat systeem. Bedrijven als

Aldi verkleinen er hun koolstofvoetafdruk mee, niet door te investeren in bossen aan de andere kant van de wereld, maar gewoon door te investeren in een systeem om de hoek. Zo kunnen ze laten zien dat de producten die in hun winkel liggen en komen van boeren in Oostenrijk, ook bijdragen aan CO₂-reductie en bodemvruchtbaarheid.”

Voor koolstofemissies en emissiereducties van bossen en bodems komt sowieso steeds meer aandacht, weet Brinkmann. “Ze gaan meetellen voor de Klimaatafspraken van Parijs. Via bodems en bossen kunnen landen CO₂ vastleggen en dat laten meetellen als CO₂-reductie. Hoe precies, dat wordt nog uitgewerkt. Maar de bodem kan een klimaatbuffer zijn, en dat is heel positief voor de toepassing van compost.”

Van Os vindt het koolstofcreditsysteem in de basis een interessant idee, maar plaatst er ook de nodige kanttekeningen bij. “Op het eerste gezicht lijkt het win-win. Je houdt CO₂ uit de lucht en het is goed voor de bodem. Maar zo simpel is het niet”, zegt de lector. “Als ik op Wur-rapporten over deze materie af ga, dan is het ten eerste al lastig om vast te stellen hoe goed een boer het doet. Want organische stof is iets wat zich heel langzaam opbouwt en de metingen die je eraan kan doen hebben een zekere onnauwkeurigheid. Waarschijnlijk meet je pas na 5 tot 10 jaar een betrouwbaar verschil in de bodem. Je kan dus niet ieder jaar meten en vervolgens uitbetaald worden naar de resultaten. De vergoeding baseren op de aanvoer van materiaal zou een optie zijn. Maar per grondsoort zijn er grote verschillen: in de ene grond bouw je makkelijker organische stof op dan in de andere. En hoe ga je om met boeren die hun balans al goed op orde hebben? Die profiteren minder van zo’n systeem dan boeren die achter op schema liggen.”

De lector voorziet verder dat als een boer meer organische stof gaat aanvoeren, en de klimaatverandering zet door, er ook meer organische stof wordt afgebroken. “Dan gaat er dus ook meer CO₂ de lucht in. Bovendien krijgen we door klimaatverandering heftigere buien waardoor het land vaker blank zal staan. Door zuurstofloosheid in combinatie met een hoog organisch-stofgehalte ontstaat er dan lachgas (N₂O). Dat broeikasgas is 300 maal slechter voor het klimaat dan CO₂. De vraag is waar je beter mee af bent: een maximaal of een iets lager organische-stofgehalte. Al met al moet daar nog een genuanceerde discussie over worden gevoerd.”

Govert Buijze

Compost moet vooral schoner

Goed compost is schoon, dus zoveel mogelijk vrij van glas en plastic. Daar zijn Arjen Brinkmann (BVOR) en Gera van Os (Aeres Hogeschool Dronten) het hartgrondig met elkaar over eens. Van Os: “Wat ik merk bij de boeren die ik spreek, maar ook bij onze studenten, is dat er best nog wat aversie is tegen compost door vervuiling. Het was ooit veel erger dan nu, maar nog steeds merk je dat dit vooroordeel erg leeft. Als composteerdere meer compost kwijt willen, moeten ze echt investeren in het schoon krijgen van compost.” Volgens Brinkmann is het zeker één van de grote uitdagingen voor de sector. De BVOR-directeur: “Daarnaast moeten composteerdere een goed verhaal hebben bij hun product. Ik zie dat daarin grote verschillen zitten tussen bedrijven, zowel bij groencompostbedrijven als gft-compostbedrijven. Sommige bedrijven hebben een verschrikkelijk goed verhaal. Maar zijn er ook die niet direct met

klanten spreken, maar dit overlaten aan intermediairs. Ja, dan laat je kansen liggen. Je moet feeling houden met wat de klant wil. Daar ligt voor de markt in de breedte echt een uitdaging. Wat dat betreft zitten we nog middenin een transitie.”